

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้การพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

๒. ชื่อเจ้าขององค์ความรู้ นางสาวผกาสินี หอวิจิตร

๓. องค์ความรู้ที่บ่งชี้

- หมวดที่ ๑ เทคนิคการสร้างและพัฒนาผู้นำในการขับเคลื่อนสมาชิกชุมชน
- หมวดที่ ๒ เทคนิคการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
- หมวดที่ ๓ เทคนิคการแก้ไขปัญหาความยากจน
- หมวดที่ ๔ เทคนิคการเพิ่มศักยภาพผู้ผลิต ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) สู่อุตสาหกรรมระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์
- หมวดที่ ๕ เทคนิคการส่งเสริมช่องทางการตลาดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
- หมวดที่ ๖ เทคนิคการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
- หมวดที่ ๗ เทคนิคการส่งเสริมกองทุนชุมชนให้เกิดการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล
- หมวดที่ ๘ เทคนิคการเสริมสร้างองค์กรให้มีสมรรถนะสูง (เป็นบุคลากรทันสมัย พัฒนาองค์กร)

๔. ที่มาและความสำคัญ

ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนได้มีแนวทางในการพลิกโฉม การดำเนินงาน OTOP ในรูปแบบใหม่ จาก การต้องให้ชุมชนนำสินค้าออกจำหน่ายตามบูธในงานเทศกาลต่างๆ เป็นทำอย่างไรให้คนเข้ามาซื้อสินค้าเราถึง แหล่งผลิตหรือแหล่งจำหน่ายของชุมชน จึงเกิดเป็นโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีขึ้น ภายใต้ แนวความคิดที่ว่า “ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย” เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณี สินค้าชุมชน อาหารพื้นถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์และเสน่ห์ของชุมชน มาใช้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านมากขึ้น ถือเป็น การกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตแก่คนในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนภายใต้ความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน ภายใต้นโยบายที่ว่า “แอ่งเล็ก – เช็คอิน” กล่าวคือ การดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวเข้าถึงชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ชนบทมากขึ้น มากกว่าการเข้าพื้นที่ที่เป็นตัวเมือง(แอ่งใหญ่)เพียง อย่างเดียว

ทั้งนี้ ในพื้นที่ของอำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี มีพื้นที่เป้าหมายทั้งหมด ๓ หมู่บ้านด้วยกัน ได้แก่ บ้านท่าหลวง หมู่ที่ ๑ ตำบลท่าหลวง บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองผักแว่น และบ้านซับจำปา หมู่ที่ ๑ ตำบลซับจำปา ซึ่งทุกหมู่บ้านล้วนมีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป จึงต้องอาศัยเทคนิค และวิธีการที่แตกต่างแต่สามารถเชื่อมโยงให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้ จึงเปรียบเสมือนพื้นที่นำร่องและใช้เป็น ตัวอย่างในการพัฒนาหมู่บ้านนวัตวิถีของอำเภอท่าหลวงต่อไป

๕. ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขปัญหา

ขอแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ๓ ช่วง ตามห่วงการดำเนินงาน ได้แก่ ช่วงเริ่มต้น(สร้างความเข้าใจ) ช่วงขับเคลื่อน และช่วงติดตามผลการดำเนินงาน รายละเอียด ดังนี้

ช่วงเริ่มต้น เป็นช่วงของการ ค้นหาเสน่ห์ ค้นหาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์เฉพาะตัวของคนในชุมชนและบริบทของหมู่บ้าน ที่เป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสามารถนำมาสร้างความน่าสนใจให้แก่หมู่บ้านได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น อาหาร ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย อาชีพ ศาสนา และศิลปะพื้นถิ่น ค้นหาผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP และผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นๆที่เป็นเอกลักษณ์และต้องการนำเสนอ และสร้างความเข้าใจแก่คนในหมู่บ้าน ชุมชน และภาคีเครือข่าย ซึ่งในช่วงแรกชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานหมู่บ้านนวัตวิถี ตลอดจนประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ และยังไม่สามารถสรุปข้อมูลชุมชนของตนเองมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาได้ ยกตัวอย่างเช่น ชาวบ้านไม่ทราบว่าสิ่งที่มีในหมู่บ้านคือความแปลก และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เช่น ภาษา อาหาร และวัฒนธรรมลาวพวนของหมู่บ้านหนองหัวช้าง ตำบลหนองผักแว่น ผลิตภัณฑ์ชุมชนของบ้านท่าหลวง ตำบลท่าหลวง และวิถีชีวิตความเป็นเมืองโบราณของบ้านซำจำปา ตำบลซำจำปา เป็นต้น

แนวทางการแก้ไข

๑. ควรจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดของแกนนำหมู่บ้าน ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพ ภาคีเครือข่ายในหมู่บ้าน ให้เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในเรื่องเสน่ห์ทั้ง ๘ อย่าง ผลิตภัณฑ์ชุมชน บริบทชุมชน แผนที่ชุมชน ผ่านเครื่องมือบัตรคำ หรือวาดภาพ แล้วนำมาประมวลผลสรุปอีกครั้ง เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิ์เสนอความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และค้นหาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจ สามารถต่อยอดเป็นสินค้า OTOP ได้ ทำให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น สร้างรายได้เข้าสู่ชุมชนมากขึ้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

๒. ควรจัดให้มีเวทีสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานผ่านกระบวนการ ๕S และผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ดำเนินการ เพื่อให้ชาวบ้านเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันก่อนที่จะมีการดำเนินการใดๆ

๓. ในการจัดเวทีควรเชิญให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหมู่บ้านมาร่วมรับฟังให้ได้มากที่สุด เพื่อป้องกันการเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ป้องกันความขัดแย้ง และสร้างการรับรู้ให้ทั่วถึง เพราะการดำเนินงานOTOPนวัตวิถี มีเรื่องของงบประมาณและรายได้เป็นส่วนสำคัญ ซึ่งต้องอาศัยการประชุมชี้แจงบ่อยครั้ง โดยเฉพาะช่วงเริ่มต้น

๔. ควรสรุปข้อมูลทุกครั้งหลังจากที่มีการจัดเวที เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน ต่อ ทำให้ได้เห็นว่าคุณสมบัติได้จากชาวบ้านเป็นสิ่งสำคัญและเรานำมาใช้จริง

๕. พาชาวบ้านไปศึกษาดูงานในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของหมู่บ้าน กล่าวคือ มีบริบทสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกัน สามารถถ่ายทอดการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นได้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านเป็นที่ประจักษ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง และสามารถนำกลับมาพัฒนาต่อยอดกับหมู่บ้านตัวเองได้จริง

ช่วงขับเคลื่อน ในช่วงการขับเคลื่อนนั้น ได้ดำเนินการจัดอบรมต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความพร้อมในการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวมากขึ้น พัฒนาสินค้าและสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานมากขึ้น ปรับปรุง

ภาพลักษณ์ ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในแต่ละหมู่บ้าน และเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง ๓ หมู่บ้านให้ เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอ

การจัดอบรมเพิ่มศักยภาพ : เพิ่มศักยภาพและเตรียมความพร้อมให้ชาวบ้านในการดำเนินงานนวัตวิถี ให้มากขึ้น ผ่านเวทีฝึกอบรมการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เตรียมความพร้อมการเป็นผู้ประกอบการ เตรียมความพร้อม ผู้นำ / แกนนำหมู่บ้าน และคันทันถิ่นเล่าเรื่องชุมชน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของหมู่บ้านให้เข้าใจมากที่สุด

พัฒนาสินค้าและสถานที่ท่องเที่ยว : ปรับปรุงพัฒนาบรรจุภัณฑ์ แปรนด์ หรือตราสินค้าที่ทุก ผลิตภัณฑ์จะต้องมีร่วมกันกับสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน เช่น ป้ายของผลิตภัณฑ์ทุกตัวของบ้านหนองหัวช้างจะมี รูปช้างซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน เป็นต้น ปรับปรุงภูมิทัศน์ ตกแต่งสวนให้มีความสะอาด สวยงาม เหมาะสมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว กำหนดจุดต้อนรับนักท่องเที่ยว จุดรวมพล(Meeting Point) จุดที่จะ เป็นศูนย์เรียนรู้ หรือศูนย์สาธิตกิจกรรมต่างๆที่น่าสนใจของหมู่บ้าน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเรื่องความสะอาด ปลอดภัย สร้างความเข้าใจแก่ผู้ดูแลสถานที่ พัฒนาจุดรองรับนักท่องเที่ยวอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นโฮมสเตย์ ร้านอาหาร ร้านขายของ เป็นต้น

ออกแบบกิจกรรม : ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน โดยรวบรวมสถานที่ / กิจกรรม ที่น่าสนใจ ทั้งที่มีอยู่แล้ว หรือสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อสอดรับกับการเป็นชุมชนท่องเที่ยวให้มากขึ้น เช่น การปู เสื่อนั่งทานขันโตกในป่าไผ่ของบ้านท่าหลวง กิจกรรมเดินป่า เข้าค่ายในป่าจำปีสิรินธรของบ้านซับจำปา การทำ น้ำหมอนมัลเบอร์รี่ มัลเบอร์รี่สมุนไพรที่บ้านหนองหัวช้าง เป็นต้น นอกจากนั้นยังต้องเชื่อมโยงเส้นทาง ท่องเที่ยวของแต่ละบ้านให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอด้วย เช่น เริ่มจากอุดหนุนผลิตภัณฑ์และ รับประทานอาหารพื้นถิ่นชุมชนบ้านท่าหลวง เข้าทำกิจกรรมป่าจำปีสิรินธร กวนกระยาสารทบ้านซับจำปา ต่อ ด้วยทานอาหารเย็นพร้อมชมการแสดง นอนโฮมสเตย์ สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนบ้านหนองหัวช้าง เป็นต้น

แนวทางการแก้ไข

๑. ในการจัดเวทีหรือจัดอบรมเพิ่มศักยภาพให้แก่ชาวบ้าน ควรเน้นรูปแบบห้องแล็บเสมือนจริง หรือเชิงปฏิบัติการ กล่าวคือ ให้ชาวบ้านได้ลงมือปฏิบัติจริง ซ้อมการพูด หรือทำกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว

๒. ควรจัดเวทีร่วมกันทุกหมู่บ้าน เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ ละลายพฤติกรรม ให้ทุกหมู่บ้านรู้จัก กัน ทำงานด้วยกัน และขับเคลื่อนไปพร้อมๆกัน

๓. ควรสร้างเครือข่ายการดำเนินงานในหมู่บ้านให้ได้มากที่สุด ทั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ หน่วยงาน ภาครัฐ ท้องถิ่น โรงเรียน วัด เช่น บ้านหนองหัวช้างได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนบ้านหนองหัวช้างในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน แปรรูปลูกหม่อนเป็นสินค้าต่างๆ เช่น แยมลูกหม่อน สมูทตี้ น้ำลูกหม่อน ลูกหม่อนสด เป็นต้น ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งแก่การขับเคลื่อนหมู่บ้านนวัตวิถีได้เป็นอย่างดี

๔. ควรให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ปรับปรุงภาพลักษณ์ของหมู่บ้าน ร่วม สร้าง ร่วมออกแบบทั้งป้าย และพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เพื่อสร้างความหวงแหนและความเข้าใจ ให้ชาวบ้าน มากกว่าการทำให้เพียงอย่างเดียว

๕. การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวควรเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์จากชาวบ้าน ให้ชาวบ้านและแกนนำมีส่วนร่วมเสนอความเห็นในทุกขั้นตอน ทั้งเรื่องกิจกรรม จุดเรียนรู้ และเส้นทางการท่องเที่ยว

๖. ควรเชื่อมโยงเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวของทุกหมู่บ้านเข้าด้วยกัน เพื่อให้ทุกหมู่บ้านสำคัญเท่าเทียมกัน ตลอดจนได้เชื่อมโยงการทำงานของคนในชุมชน และเกิดเส้นทางท่องเที่ยวในระดับอำเภอ

ช่วงติดตามความก้าวหน้า

แนวทางการแก้ไข

๑. กระตุ้นให้ชาวบ้านปรับปรุงและพัฒนาสินค้า สถานที่ท่องเที่ยว สถานที่รองรับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ของตัวเองอยู่เสมอ เช่น พื้นที่หน้าบ้านของตนเองก็ควรสะอาด หรือจัดเวรรดน้ำต้นไม้ ทำความสะอาดหมู่บ้าน เป็นต้น

๒. ชาวบ้านควรช่วยกันประชาสัมพันธ์หมู่บ้านของตนเองผ่านช่องทางต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ

๓. ควรให้ความสำคัญ สนับสนุน และช่วยเหลือทุกหมู่บ้านอย่างเท่าเทียม เช่น กรณีมีนักท่องเที่ยว/คณะศึกษาดูงานติดต่อมา ควรให้ได้เข้าทุกพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ให้เข้าถึงทั่วทุกชุมชน

๔. ควรติดต่อ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐให้สนับสนุนช่วยเหลืออยู่เสมอ เพื่อสร้างตัวเลือกผู้สนับสนุนที่หลากหลาย และจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านได้มากขึ้น

๕. ควรให้แกนนำและชาวบ้าน จัดประชุมทบทวนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจ และชี้แจงการดำเนินงานของแต่ละหมู่บ้าน ลดปัญหาความขัดแย้ง และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม ที่สำคัญคือการชี้แจงเรื่องงบประมาณต้องทั่วถึงและโปร่งใส

๖. จังหวัดควรช่วยเรื่องการประชาสัมพันธ์ทั้งในสื่อออนไลน์ และออฟไลน์

๗. ควรติดตามผลการดำเนินงานทั้งเรื่องรายได้ และคุณภาพชีวิตของชาวบ้านว่าเป็นอย่างไร

๘. ควรมีเวทีติดตามพูดคุยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชาวบ้านมีการขับเคลื่อน (ไม่ให้ชาวบ้านหมดไฟ)

๖. ประโยชน์ขององค์ความรู้

ใช้เป็นเทคนิค และแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีอื่นๆ หรือพัฒนาหมู่บ้านต่อยอดหมู่บ้านนวัตวิถีเดิมให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

